

Teorie a metodika výchovy

Obtížnost profesních činností učitele z pohledu
studentů učitelství, učitelů a oborových
didaktiků

Mgr. Jana Wernerová

Úvod:

- ▶ Tato studie na základě **dotazníkového** šetření srovnává hodnocení obtížnosti prováděných profesních činností učitele **třemi** skupinami subjektů současně:
- ▶ **Sebehodnocení studentů učitelství**
- ▶ **Hodnocení studentů fakultními učiteli**
- ▶ **Hodnocení studentů oborovými didaktiky**
- ▶ **Výzkum uskutečněn v Liberci**
(akadem. Rok 2007/2008, ukončená praxe na 2.stupni ZŠ)

Vymezení klíčových pojmů:

- ▶ Klíčové kompetence učitele
- ▶ Profesní činnosti učitele
- ▶ Přípravné vzdělávání – složky oborová, pedagogická a psychologická, didaktiky, praktické aktivity
- ▶ Fakultní učitel
- ▶ Oborový didaktik

Kategorizace učitelských činností

(Blížkovský a kol., 2000)

- ▶ Vyučování
- ▶ Další služba ve škole, dozor, pohotovost
- ▶ Doučování, nápravná cvičení
- ▶ Zájmové kroužky
- ▶ Příprava na vyučování, opravy žákovských prací, zhotovení a udržování pomůcek
- ▶ Správa a samospráva školy
- ▶ Konzultace s učiteli, vychovateli, poradci
- ▶ Spolupráce s rodiči
- ▶ Veřejná činnost učitele (osvětová, sociální)
- ▶ Studium, sebevzdělávání, učitelská agenda, administrativa

Čeští autoři se tomuto tématu věnují:

- ▶ **Dle Musila** – hodnotili studenti učitelství jako nejobtížnější profesní činnosti **motivaci žáků a řešení výchovných problémů** (1998)
- ▶ **Dle Mazáčové** – uvedla jako nejobtížnější pro studenty učitelství skupinu profesních činností **udržení kázně ve třídě řešení konfliktních situací** (1998)
- ▶ **Dle Urbánka** – hodnotili studenti nejobtížněji **časové rozvržení, hodnocení a klasifikaci** (2004)
- ▶ **Dle Šimoníka** – na základě sebehodnocení začínajících učitelů na jižní Moravě dospěl k pořadí: **práce s neprospívajícími žáky, udržení kázně při vyučování, udržení pozornosti žáků**

Cíle, metodika a uspořádání šetření

- ▶ Šetření bylo součástí sledování studentů a absolventů technické univerzity v Liberci TUL z hlediska **vývoje profesního růstu, vztahu ke studiu učitelství a k učitelské profesi.**
- ▶ Výzkum byl prováděn **Oddělením pedagogické praxe** (nyní centrum praktické přípravy)
- ▶ Cílem bylo komparovat **hodnocení obtížnosti prováděných profesních činností učitele** a to **třemi skupinami subjektů**

Respondenti:

Zúčastnilo se:

- ▶ 89 studentů (69 studentek, 20 studentů)
 - ▶ 174 učitelů (137 žen, 37 mužů) - z 85 ZŠ
 - ▶ 14 oborových didaktiků (8 žen, 6 mužů)
-
- ▶ Při realizaci byly použity 3 varianty téhož dotazníku, z 20 nabízených profesních činností vybírali pouze 5, které:
 - ▶ 1. činily největší obtíže
 - ▶ 2. zvládali nejlépe

- ▶ Časové rozvržení učiva
 - ▶ Přizpůsobení vyuč. věku žáků
 - ▶ Tvorba témat. plánu
 - ▶ Individuální přístup
 - ▶ Komunikace se žáky
 - ▶ Volba a použití všech pomůcek
 - ▶ Motivace žáků
 - ▶ Organizace samost. práce
 - ▶ Vysvětlení nové látky
 - ▶ Práce s neprospívajícími žáky
 - ▶ Správná formulace otázek
 - ▶ Řešení kázeňských přestupků
 - ▶ Udržení pozornosti
 - ▶ Spolupráce s ostatními pedagogy
 - ▶ Udržení kázně
 - ▶ Vedení pedagogické dokumentace
 - ▶ Hodnocení a klasifikace
 - ▶ Individuální jednání s rodiči
 - ▶ Diagnostika žáka
 - ▶ Výuka podle školního vzděl. programu
- Didaktici a učitelé:**
- ▶ Činnosti nabízené studentům
 - ▶ Stanovení vých. vzděl. cílů
 - ▶ Volba a realizace metod
 - ▶ Organizace aktivit v hodině a grafický projev

sebehodnocení studentů – nejobtížnější činnosti

		89		69		20	
Profesní činnosti učitele:		P	NV	P	NV	P	NV
1.	Časové rozvržení učiva	46,1	-20,2	46,4	-17,4	45,0	-30,0
2.	Udržení kázně	33,7	-11,2	31,9	-10,1	40,0	-15,0
3.	Práce s neprospívajícími žáky	21,4	-3,4	21,7	-2,9	20,0	-5,0
4.	Řešení kázeňských přestupků	19,1	-5,6	20,3	-2,9	15,0	-15,0
5.	Hodnocení a klasifikace	16,9	-12,4	21,7	-13,0	0,0	-10,0
6.	Udržení pozornosti žáků	15,7	-14,6	15,9	-13,0	15,0	-20,0

sebehodnocení studentů – nejlépe zvládané činnosti

		89		69		20	
Profesní činnosti učitele:		P	NV	P	NV	P	NV
1.	Komunikace s žáky	58,4	-1,2	65,2	-0,0	35,0	-5,0
2.	Motivace žáků	31,5	-14,6	29,0	-15,9	40,0	-10,0
3.	Volba a použití učebních pomůcek	30,3	-1,2	33,3	-1,5	20,0	-0,0
4.	Individuální přístup	28,1	-3,4	29,0	-1,5	25,0	-10,0
5.	Vysvětlení nové látky	28,1	-9,0	33,3	-11,6	10,0	-0,0
6.	Uzpůsobení vyučování věku žáků	24,7	-6,7	26,1	-5,8	20,0	-10,0

Hodnocení studentů učitelů

	Nejobtížněji zvládané činnosti	Nejlépe zvládané činnosti
1.	Časové rozvržení učiva 31,0 (-24,1)	Komunikace s žáky 65,5 (-1,7)
2.	Udržení kázně 17,8 (-12,6)	Volba, použití pomůcek 48,9 (-2,3)
3.	Grafic. projev, psaní na tabuli 17,8 (-13,8)	Uzpůsobení vyučování věku žáků 38,5 (-1,7)
4.	Řešení kázeňských přestupků 14,9 (-4,0)	Vysvětlení nové látky 37,9 (-2,9)
5.	Udržení pozornosti žáků 10,9 (-21,3)	Motivace žáků 36,8 (-6,3)
6.	Správná formulace otázek 6,9 (-20,7)	Organizace aktivit v hodině 32,8 (-4,6)

Hodnocení studentů odbornými didaktiky

	Nejobtížněji zvládané činnosti	Nejlépe zvládané činnosti
1.	Časové rozvržení učiva 57,1 (-0,0)	Volba, použití pomůcek 50,0 (-0,0)
2.	Udržení kázně 51,0 (-0,0)	Organizace aktivit v hodině 50,0 (-7,1)
3.	Grafic. projev, psaní na tabuli 51,0 (-7,1)	Komunikace s žáky 42,9 (-7,1)
4.	Řešení kázeňských přestupků 51,0 (-7,1)	Uzpůsobení vyučování věku žáků 35,7 (-31,4)
5.	Udržení pozornosti žáků 35,7 (-14,3)	Volba a realizace metod 28,6 (-14,3)
6.	Individuální přístup 35,(-21,4) Motivace 35,7 (-28,6)	Motivace žáků 28,6 (-35,7)

Závěr:

- ▶ **Studenti učitelství** vyjadřovali sebehodnocení profesních činností **kritičtěji**, též **oboroví didaktici** hodnotili studenty na završující souvislé pedagogické praxi na ZŠ **kritičtěji**, než jejich fakultní učitelé.
- ▶ **Způsob a kvalita přípravy** učitelů ovlivňuje do značné míry i **kvalitu školní výuky** a ve svých důsledcích i rozvoj národní vzdělanosti.
(dle Průchy)
- ▶ **Praktická příprava** je jednou z **podstatných** součástí přípravného vzdělávání učitelů a je proto nezbytné této složce přípravy věnovat patřičnou pozornost.